

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 30.7.2007
KOM(2007) 454 lõplik

KOMISJONI ARUANNE

**eelarvapädevatele institutsioonidele üldeelarvest kaetud tagatiste kohta
seisuga 31. detsember 2006**

{SEK(2007)1050}

SISUKORD

1.	Sissejuhatus ja hõlmatud tehingute liigid.....	4
2.	Uued õiguslikud alused.....	4
3.	Sündmused pärast 30. juunil 2006. aastal esitatud viimast aruannet.....	5
4.	Andmed eelarvest kaetavate riskide kohta.....	5
4.1.	Riski määratlus.....	5
4.2.	Liikmesriikidega seotud risk.....	6
4.3.	Kolmandate riikidega seotud risk.....	8
4.4.	Eelarvest kaetav üldine risk.....	8
4.5.	Riski kujunemine.....	9
5.	Tasumata laenud, eelarvetagatiste kasutamine ja võlgnevused.....	10
5.1.	Väljamaksed sularahavarudest.....	10
5.2.	Maksed eelarvest.....	10
5.3.	Tagatisfondi kasutamine.....	10
6.	Välistegevuse tagatisfond.....	10
6.1.	Tagasimaksed.....	10
6.2.	Varad aastalõpu seisuga.....	10
6.3.	Sihtsumma.....	11
7.	Riskide hindamine: kõige olulisemaid ELi laene saavate kolmandate riikide majanduse ja rahanduse olukord.....	11
7.1.	Sissejuhatus.....	11
7.2.	Egiptus.....	11
7.3.	Türgi.....	11
7.4.	Brasiilia.....	12
7.5.	Maroko.....	12
7.6.	Tuneesia.....	12
7.7.	Lõuna-Aafrika.....	12
7.8.	Liibanon.....	13
7.9.	Jordaania.....	13
7.10.	Serbia ja Montenegro.....	13

7.11. Ukraina..... 14

1. SISSEJUHATUS¹ JA HÕLMATUD TEHINGUTE LIIGID

Euroopa Liidu eelarvest (edaspidi „eelarve”) kaetavad riskid tulenevad mitmesugustest laenu- ja tagatistehingutest, mida saab jaotada kahte rühma: Euroopa ühenduste antavad makromajanduslikke eesmärke teenivad laenud, st makromajandusliku finantsabi laenud, ning mikromajanduslikke eesmärke teenivad laenud (Euratori laenud ja Euroopa Investeerimispanka (EIP) välislaenud)². Alates 1994. aastast on neid tehinguid rahastatud välistegevuse tagatisfondist (edaspidi „fond”),³ mis loodi muu hulgas selleks, et piirata kolmandates riikides laenutehinguteks eelarvest antavatest tagatistest tulenevat mõju. Kui fondis pole piisavalt vahendeid, eraldatakse vahendid eelarvest.

1994. aastal vastuvõetud nõukogu määrust, millega asutatakse välistegevuse tagatisfond (edaspidi „fondi määrus”),⁴ muudeti esimest korda 1999. aastal. Pärast nõukogu määruse teist muudatust, mille nõukogu võttis vastu 2004. aastal, ei anta fondist enam tagatise, kui kolmandad riigid saavad liikmesriikideks. Laenud või tagatisega laenud liikmesriikidele kaetakse otse eelarvest.

2. UUED ÕIGUSLIKUD ALUSED

Uue finantsraamistiku kohaselt jõustus 1. jaanuaril 2007 Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni 17. mai 2006. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe eelarvedistsipliini ja usaldusväärse finantsjuhtimise kohta⁵. Vastavalt kõnealusele kokkuleppele tehakse fondi makseid rubriigi 4 (ELi ülemaailmne roll) alla kuuluvalt eelarverealet, mitte aga erireservist, nagu varem.

Kooskõlas institutsioonidevahelise kokkuleppega tuli fondi määrust muuta, et kajastada reservi tühistamist. Sellest tulenevalt võeti 30. jaanuaril 2007 vastu uus nõukogu määrus,⁶ mis on lisaks andnud fondile uue, eelarvevahendite kasutamist silmas pidades tõhusama rahastamismehhanismi. Peale selle on suurendatud läbipaistvust ja eelarvetehingute planeerimist⁷. Seoses sellega on kohandatud käesoleva aruande sisu.

Nõukogu otsustas 19. detsembril 2006⁸ anda EIP-le uuendatud ühenduse tagatise, mis pakub kaitset ühenduseväliste projektidega seotud laenudest ja laenutagatistest tulenevate kahjude eest. Kõnealuse ühenduse tagatise suhtes kohaldatakse piirangut 65 protsenti väljamakstud laenude ja EIP finantseerimistegevuse raames antud tagatiste koondsummast, millest on maha arvatud kõik tagasi makstud summad ja millele on liidetud kõik seotud summad, maksimaalse

---

¹ KOM(2007)66 ja SEK(2007)241 moodustavad eelmise aruande tagatiste kohta, mis kaetakse eelarvest 30. juuni 2006. aasta seisuga.

² Euroopa Investeerimispanka volituste üksikasjad on esitatud lisa tabelis A1.

³ Fondi värskeima aruande võib leida dokumendist KOM(2006)695 „Üksikasjalik aruanne tagatisfondi toimimise kohta” ja lisatud personali töödokumendist (SEK(2006)1460).

⁴ Nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 2728/94, millega asutatakse välistegevuse tagatisfond, EÜT L 293, 12.11.1994, lk 1, muudetud nõukogu määrusega (EÜ, Euratom) nr 1149/1999, EÜT L 139, 2.6.1999, lk 1, nõukogu määrusega (EÜ, Euratom) nr 2273/2004, ELT L 396, 31.12.2004, lk 28, ja nõukogu määrusega (EÜ, Euratom) nr 89/2007, ELT L 22, 31.1.2007, lk 1.

⁵ ELT C 139, 14.6.2006, lk 1.

⁶ Nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 89/2007, ELT L 22, 31.1.2007, lk 1.

⁷ Teavet vana rahastamismehhanismi kohta leiate eespool joonealuses märkuses 1 osutatud aruandest.

⁸ Nõukogu 19. detsembri 2006. aasta otsus 2006/1016/EÜ, ELT L 414, 30.12.2006, lk 95.

ülempiiriga 27 800 miljonit eurot ajavahemikul 2007–2013. Kõnealus on otsuses on ühtlasi sätestatud, et komisjon ja EIP sõlmivad garantiikokkuleppe, millega kehtestatakse ühenduse tagatisega seotud üksikasjalikud sätted ja kord, ning sissenõudmislepingu, millega kehtestatakse sätted ja kord seoses EIP kohustusega otsida võimalusi ühenduse tagatiste taotlemise korra kohaselt ühenduse poolt makstud summade sissenõudmiseks.

Makromajandusliku finantsabi laenude ja Euratomi laenude kohta 2006. aastal uusi otsuseid ei tehtud.

3. SÜNDMUSED PÄRAST 30. JUUNIL 2006. AASTAL ESITATUD VIIMAST ARUANNET

2006. aasta teisel poolel ei tehtud makromajandusliku finantsabi laenudega seotud väljamakseid⁹.

2006. aasta teisel poolel ei tehtud Euratomi laenudega seotud väljamakseid. 2007. aasta märtsis maksti välja 39. miljoni euro suurune esimene osamakse Hmelnitski tuumajaama 2. reaktori ja Rovno tuumajaama 4. reaktori (K2R4) turvalisuse suurendamiseks 2004. aasta laenulepingu alusel (83 000 000 USD suuruse laenurahastu lepingu ekvivalent eurodes).

4. ANDMED EELARVEST KAETAVATE RISKIDE KOHTA

4.1. Riski määratlus

Eelarvest kaetavad riskid tulenevad tagatud tehingutega seotud realiseerimata kapitalist ja intressidest.

Tagasimaksmata tehingud kaetakse fondist, kui need on seotud kolmandate riikidega (67% tagatud kogusummast, mis on tasumata), ja eelarvest, kui asjaga on seotud liikmesriigid (otsesed või kaudsed laenud projektidele liikmesriikides moodustavad ülejäänud 33% tasumata kogusummast). Liikmesriikidega seotud tagatud laenude suur osakaal tuleneb hiljutistest laienemisvoorudest. Vastavalt fondi määruse artikli 1 kolmandale lõigule kantakse laenude risk fondilt üle eelarvele, kui riik saab liikmesriigiks.

Käesolevas aruandes kasutatakse eelarveriskide hindamiseks kahte meetodit:

- asjaomaste tehingute tagastamata kapitali kogusumma arvutamine konkreetsel kuupäeval. Selle meetodiga leitakse eelarvest kaetava riski tase konkreetsel kuupäeval;
- eelarvemetoodika „eelarvest kaetav aastane risk” puhul arvutatakse maksimaalne summa, mille ühendus peab majandusaastal välja maksma, tingimusel et kõik tagatud laenud jäetakse tagasi maksmata¹⁰.

---

⁹ Makromajanduslikku finantsabi võidakse anda ka kolmandatele riikidele suunatud toetuste kujul. Lisateavet makromajandusliku finantsabi kohta leiab komisjoni aastaaruandest nõukogule ja Euroopa Parlamendile makromajandusliku finantsabi andmise kohta kolmandatele riikidele 2006. aastal. Toetuse esimene ja teine makse (kumbki 11 miljonit eurot) maksti Gruusiale nõukogu 2006. aasta otsuse alusel 2006. aasta augustis ja detsembris. 1997. ja 2000. aasta makromajandusliku finantsabi programmide raames tehti viimane toetuse väljamakse Tadžikistanile (7 miljonit eurot) 2006. aasta oktoobris. Albaania sai samuti 13 miljonit eurot toetust, mis vastab nõukogu 2004. aasta otsuse viimasele osamaksele.

<i>Tabel 1. 31.12.2006 seisuga kaetud tasumata summad kokku, miljonites eurodes</i>				
	Kapitali- kohustused	Kogunenud intressid	Kokku	%
<u>Liikmesriigid*</u>				
Makromajanduslik finantsabi	365	2	367	2%
Euratom	436	6	442	3%
EIP	4 482	42	4 524	28%
<u>Liikmesriikide vahesumma*</u>	5 283	50	5 333	33%
<u>Kolmandad riigid</u>				
Makromajanduslik finantsabi	604	6	610	4%
Euratom	-	-	-	
EIP	10 311	103	10 415	64%
<u>Kolmandate riikide vahesumma</u>	10 915	110	11 025	67%
Kokku	16 198	159	16 358	100%
* Sealhulgas 01.01.2007 ELiga liitunud Bulgaaria ja Rumeenia.				

Käesolevale aruandele lisatud personali töödokumendi¹¹ (edaspidi „lisa”) tabelites A1, A2, A3 ja A4 on esitatud muu teave nimetatud tasumata summade kohta, eelkõige ülemmäära, väljamakstud summade ja tagatismäärade kohta.

4.2. Liikmesriikidega seotud risk

Liikmesriikide praegused riskid tulenevad enne ühinemist väljamakstud laenudest.

¹⁰ Arvutamisel eeldatakse, et tähtjaks tagasimaksmata laene ei nõuta tagasi kiirendatud korras – see tähendab, et arvesse võetakse ainult tasumisele kuuluvad maksed (vt ka lisa punkt 1).

¹¹ SEK(2007).

2007. aastal kaetakse eelarvest liikmesriikidega (sealhulgas 1. jaanuaril 2007 liiduga ühinenud Bulgaaria ja Rumeeniaga) seotud risk summas 812 miljonit eurot. Tabelist 2 on näha, et kõnealused kaks riiki on tasumata summa poolest esimesel ja teisel kohal.

<i>Tabel 2. Liikmesriikide pingerida vastavalt 2007. aastal eelarvest kaetavale maksimaalsele riskile (miljonites eurodes)</i>			
Järjestus	Riik	2007	%
1	Rumeenia*	263,4	32,4%
2	Bulgaaria*	155,7	19,2%
3	Tšehhi Vabariik	102,2	12,6%
4	Poola	98,4	12,1%
5	Slovakkia	72,8	9,0%
6	Sloveenia	39,2	4,8%
7	Ungari	35,6	4,4%
8	Küpros	15,7	1,9%
9	Leedu	14,8	1,8%
10	Läti	8,5	1,0%
11	Eesti	4,7	0,6%
12	Malta	1,0	0,1%
	Kokku	812,1	100%
* Liikmesriigid alates 01.01.2007.			

4.3. Kolmandate riikidega seotud risk

2007. aastal on kolmandate riikidega seoses fondist kaetav maksimaalne risk 1203 miljonit eurot. Allpool on loetletud tasumata kogusumma arvestuses kümme esimest riiki. Nende osa 2007. aastal fondist kaetavast riskist on 78%. Kõnealuste riikide majanduslikku olukorda analüüsitakse ja kommenteeritakse allpool punktis 7.

<i>Tabel 3. 10 olulisema kolmanda riigi pingerida vastavalt 2007. aastal eelarvest kaetavale maksimaalsele riskile (miljonites eurodes)</i>			
Järjestus	Riik	2007	% maksimaalsest koguriskist
1	Egiptus	152,9	12,7%
2	Türgi	151,0	12,6%
3	Brasiilia	130,3	10,8%
4	Maroko	117,4	9,8%
5	Tuneesia	112,2	9,3%
6	Lõuna-Aafrika	93,6	7,8%
7	Liibanon	56,4	4,7%
8	Jordaania	44,8	3,7%
9	Serbia ja Montenegro ¹²	43,5	3,6%
10	Ukraina	36,8	3,1%
10 riigi summa		939,0	78,0%

Fond katab 38 riigi ja 2 piirkondliku üksuse tagatud laene, mille lõpptähtaeg on 2035. aasta. Andmed riikide lõikes on esitatud lisa tabelis A2.

4.4. Eelarvest kaetav üldine risk

Kokku katab eelarve 2007. aastal üldsumma 2015 miljonit eurot, mille hulka kuuluvad aasta jooksul laekuvad summad, neist 40% liikmesriikide arvelt (vt lisa tabel A2).

¹² Praeguseks Serbia Vabariik ja Montenegro Vabariik.

4.5. Riski kujunemine

Liikmesriikidega seotud risk peaks tulevikus kahanema, kuna liikmesriikidega ei sõlmita Euratomi, makromajandusliku finantsabi ja EIP tagatisega laenude raames uusi laenulepinguid (vt graafik A1 lisa punktis 1.3).

Kolmandatele riikidele makromajandusliku finantsabi laenude andmise suhtes kohaldatakse nõukogu individuaalseid otsuseid. Praegu ei ole komisjonilt uusi ettepanekuid laenude andmise kohta laekunud. 2007. aastal võib komisjon esitada ettepaneku 50 miljoni euro suuruse makromajandusliku finantsabi laenu ja 30 miljoni euro suuruse toetuse andmise kohta Liibanonile.

Liikmesriikidele või teatavates mitteliikmesriikides (Venemaa Föderatsioon, Armeenia Vabariik, Ukraina) antavate Euratomi laenude ülempiir on 4 miljardit eurot, millest umbes 85% on juba ära kasutatud. Ülejäänud osa on umbes 600 miljonit eurot.

EIP 2000.–2007. aasta mandaatide kohaselt kuulub väljamaksmisele veel 9830 miljonit eurot. 2006. aasta lõpus ei ole EIP allkirjastanud ühtki laenulepingut nõukogu otsuse alusel, mis käsitleb eriotstarbeliste laenude andmist teatavat tüüpi projektide tarbeks Venemaal, Valgevenes, Moldovas ja Ukrainas.¹³ Nimetatud otsuses sätestatud ülemmäär on 500 miljonit eurot tagatismääraga 100% ja otsuse kehtivusaeg lõpeb 31. juulil 2007.

Kõige tähtsam element, mis eelarve riski tulevikus mõjutab, on hiljuti EIP-le antud ühenduse tagatis¹⁴ perioodiks, mis algab 1. veebruaril 2007 ja lõpeb 31. detsembril 2013 (kuuekuulise pikendamisvõimalusega). Ühenduse tagatise suhtes kohaldatakse piirangut 65 protsenti väljamakstud laenude ja EIP finantseerimistegevuse raames antud tagatiste koondsummast, millest on maha arvatud kõik tagasi makstud summad ja millele on liidetud kõik seotud summad, maksimaalse ülempiiriga 27 800 miljonit eurot. Maksimaalne ülemmäär on jaotatud kaheks osaks: baasmäär 25 800 miljonit eurot ja vabatahtlik mandaat 2000 miljonit eurot. Vabatahtliku summa kasutamine sõltub 2010. aastal tehtava vahekokkuvõtte tulemustest. Baasmäär jaguneb järgmisteks siduvateks piirkondlikeks ülemmääradeks:

- ühinemiseelses faasis olevad riigid: 8700 miljonit eurot;
- naabus- ja partnerlusriigid: 12 400 miljonit eurot;
- Aasia ja Ladina-Ameerika: 3800 miljonit eurot;
- Lõuna-Aafrika Vabariik: 900 miljonit eurot.

Graafikus A2 lisa punktis 1.3 on kujutatud praeguste mandaatide ja uue mandaadi kohaselt tehtavate väljamaksete mõned stsenaariumid ning nende mõju fondi rahastamisele.

---

¹³ Nõukogu 22. detsembri 2004. aasta otsus 2005/48/EÜ, ELT L 21, 25.1.2005, lk 11.

¹⁴ Vt ka käesoleva aruande punkt 2.

5. TASUMATA LAENUD, EELARVETAGATISTE KASUTAMINE JA VÕLGNEVUSED

5.1. Väljamaksed sularahavarudest

Komisjon kasutab sularahavarusid eesmärgiga vältida viivitusi ja neist tulenevaid kulutusi laenutehingute teenindamisel, kui võlgnik hilineb komisjonile makse tegemisega¹⁵.

5.2. Maksed eelarvest

Eelarveartikli 01 04 01, Euroopa Ühenduse tagatised laenutehingutele, raames ei taotletud assigneeringuid, kuna 2006. aasta teises pooles ei registreeritud maksete katkemist.

5.3. Tagatisfondi kasutamine

Kui ühenduse antud või tagatud laenu saaja (kolmandad riigid) hilineb makse teostamisega, kasutatakse maksmata summa katmiseks tagatisfondi kolme kuu jooksul alates kuupäevast, mil makse tuleb tasuda¹⁶.

2006. aasta teisel poolel tagatisfondi ei kasutatud.

Kokku oli 31. detsembriks 2006 viiviseid, see tähendab Argentina Vabariigi leppetrahvi viiviseid 1 718 493,12 USA dollarit. Sellest tuleb fondile tagastada veel 1 448 433,44 USA dollarit (mis võrdub 1 099 797,60 euroga). Kuna ülejäänud vahet ei võetud fondist, kuulub see summa EIP-le. Komisjon ja EIP on Argentina võimudele mitmel korral meelde tuletanud vajadust need võlgnevused enne EIP uusi laenutehinguid riigis täielikult likvideerida. Selleteemalised arutelud jätkuvad järgmisel ELi ja Argentina makromajandusliku dialoogi raames toimival kohtumisel.

6. VÄLISTEGEVUSE TAGATISFOND¹⁷

6.1. Tagasimaksed

2006. aasta teisel poolel maksevõlgu ei tagastatud.

6.2. Varad aastalõpu seisuga

31. detsembril 2006 moodustasid fondi netovarad 1 378 954 442,51 eurot.

31. detsembril 2006 moodustasid Bulgaaria ja Rumeenia tasumata laenud ja laenu tagatised ning kogunenud intressid 2 899 334 719,06 eurot. Kuna kõnealused riigid liitusid 1. jaanuaril 2007 Euroopa Liiduga, maksti 14. veebruaril 2007 eelarvesse tagasi 260 940 124,72 eurot.

---

¹⁵ Vrd nõukogu 22. mai 2000. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 1150/2000, millega rakendatakse ühenduste omavahendite süsteemi käsitlev otsus 94/728/EÜ, Euratom, nagu seda on muudetud, artikkel 12.

¹⁶ Täpsema teabe saamiseks vt lisa punkt 1.4.3.

¹⁷ Komisjoni aastaaruanne tagatisfondi ja selle juhtimise kohta 2006. aastal: KOM(2007)362 ja SEK(2007)869.

6.3. Sihtsumma

Fond peab saavutama asjakohase taseme (sihtsumma), milleks on kehtestatud 9% igast tehingust tulenevate kapitalikohustuste summast pluss kogunenud intressid. Fondi vahendite (1 118 014 317,79 eurot) ja kapitalikohustuste (11 025 065 532,58 eurot) suhe fondi määruuses määratletud tähenduses oli 10,1%. Kuna see on sihtsummast suurem, tuleb teha tagasimakse fondist eelarvesse, nagu on ette nähtud fondi määruuse artikli 3 kolmandas lõigus.

Uute rahastamiseskirjade kohaselt kantakse 2007. aastal 2008. aasta esialgsesse eelarveprojekti 125 750 000,00 eurot.

7. RISKIDE HINDAMINE: KÕIGE OLULISEMAID ELI LAENE SAAVATE KOLMANDATE RIIKIDE MAJANDUSE JA RAHANDUSE OLUKORD

7.1. Sissejuhatus

Aruande eelmistes osades on esitatud andmed eelarvest kaetud riski kvantitatiivse poole kohta. Ent riski tuleks hinnata ka sisulisest küljest, arvestades tehingu liiki ja laenuvõtja (vt punkt 4.3) olukorda. Riikide riski hindamise tabelid on esitatud eraldi komisjoni personali töödokumendis. Allpool on esitatud kokkuvõtte kõnealusest analüüsist kümne riigi kohta, kellest tulenev risk 2007. aasta eelarvele on kõige suurem. Lisa punktis 2 analüüsitakse veel kaheksat riiki.

7.2. Egiptus

Egiptuse majanduskasv suurenes tänu investeerimispoliitikale (eriti välismaistele otseinvesteeringutele) ning kaupade ja teenuste tugevale ekspordile 2005. aasta 4,6 protsendilt 6,8 protsendile 2006. aastal. Inflatsioon on kahanenud ühekohaliseks, kuid inflatsioonitendents pole siiski kadunud. Töötus on püsivalt kõrge – 10% tööjõust. Hoolimata majandusliku olukorra paranemisest ja (pooleldi) riigi omandis olevate ettevõtete müümisest, avaliku sektori eelarvepuudujääk eriti ei vähenenud (2006. aastal 7,9%, võrreldes 9,6%-ga 2005. aastal). Finantssektori reformid edenevad. Hoolimata ühe suurpanga hiljutisest erastamisest valitseb pangandussüsteemi endiselt suuresti riik. Finantssektori reformi lõpulejõudmiseks peaks kuluma kaks või kolm aastat. Usaldusväärne fiskaalpoliitika koos asjakohase rahapoliitikaga peaks mõjuma positiivselt tööhõivele.

7.3. Türgi

Türgis ulatus SKT aastane kasv 2006. aastal 6,1%ni, võrreldes 7,4%-ga 2005. aastal. Sisenõudlus kasvas kiiremini kui kogutoodang, mistõttu jooksevkonto puudujääk kasvas 2006. aastal 7,9%ni – 2005. aastal oli see 6,3%. 2006. aasta mai ja juuni ebastabiilsusele järgnenud rahapoliitika karmistamise tõttu aeglustus eratarbimine aasta teisel poolel. 2007. aastal on oodata kasvu jätkuvat aeglustumist ja sellest tuleneva jooksevkonto puudujäägi stabiliseerumisega kaasneb tõenäoliselt üldine stabiliseerumine. Ehkki jooksevkontot on korralikult rahastatud, puudub endiselt kindlus, sest siseriiklikud tegurid või väline šokk võib vallandada kapitalivoogude suunamuutuse. Suhteliselt kõrge välisvõla (peaaegu 50% SKTst) tõttu ohustab Türgit omavääringu märkimisväärne odavnemine. Erinevalt 2001. aasta eelsest kriisiolukorrast teevad sellised tegurid nagu paindlik vahetuskursisüsteem ning usaldusväärne ja sõltumatu keskpank turu šokkide suhtes vastupidavamaks. Keskpanga ametlikud reservid moodustavad 2006. aastal umbes 45 miljardit eurot ehk enam kui 5 kuu impordimahu.

7.4. Brasiilia

Brasiilia majanduskasv tõusis pärast 2005. aasta aeglustumist 2006. aastal tänu tugevale eratarbimisele ja suurenenud erainvesteeringutele ligikaudu 2,9%ni. Inflatsioonitempo aeglustumine jätkus 2006. aastal ning inflatsioon langes alates inflatsiooni kontrollimist käsitlevate eeskirjade vastuvõtmisest 1998. aastal madalaimale tasemele. Ehkki ekspordi kasv oluliselt aeglustus 2006. aastal, mis oli tingitud omavääringu kallinemisest välisvaluutade suhtes, võimaldasid paranevad kaubandustingimused riigil saavutada 2006. aastal jooksevkonto piisava ülejäägi (hinnanguliselt 0,6% SKTst). Brasiilia väline haavatavus on vähenenud seoses välisvõla osakaalu olulise langusega pärast seda, kui riik maksis 2005. aasta lõpus ennetähtaegselt täies ulatuses tagasi võla IMFile ja 2006. aasta esimesel poolel Pariisi Klubile. Riik on ka kõik oma Brady võlakirjad tagasi ostnud. Välisvõla suhe SKT-sse on langenud 36,4%-lt 2004. aastal 18,8%-le 2006. aasta lõpuks. Riigi välisvõla vähendamisel tehtud jõupingutused on vilja kandmas. Juhtivad reitinguagentuurid on Brasiilia riigi krediitreeitingut tõstnud. Vaatamata riigivõla edukale haldamisele jääb Brasiilia siiski avatuks märkimisväärsetele ohtudele. Riigivõlg on endiselt üle 50% ja suhteliselt lühikeste keskmiste tähtaegade tõttu mõjutavad seda tugevalt intressimäärade kõikumised.

7.5. Maroko

Maroko reaalne SKT suurenes 2006. aastal 8,1% võrra. Peamiselt tuleneb see olukord erakordselt heast põllumajandussaadust ja üldisemas plaanis erinevate majandussektorite dünaamilisusest. Inflatsioon on endiselt madal – aastane kasvumäär 3,3%. Avaliku sektori eelarvepuudujääk on vähenenud 2,1%ni SKTst (võrreldes 5,3%-ga 2005. aastal). Riigivõlg moodustas 57% SKTst. Töötuse määr on endiselt 9,7%, samas kui Maroko ametiasutuste jaoks on endiselt põhilisteks probleemideks vaesus (15% elanikkonnast teenib vähem kui 2 dollarit päevas) ja täiskasvanute kirjaoskamatus kõrge määr (47,7%).

7.6. Tuneesia

Tuneesia SKT kasv oli 2006. aastal 5,8%, võrreldes 4%-ga 2005. aastal (2007. aastal oodatakse 6%). Inflatsioon kiirenes 2006. aasta esimesel kümnel kuul 2%-lt aastamäärani 4,7%, mis tulenes peamiselt rahvusvaheliste naftahindade tõusust. Selle tendentsi ohjeldamiseks oli keskpank sunnitud oma põhiintressimäära 2006. aastal tõstma (esimene korrigeerimine kolme aasta jooksul). Jooksevkonto puudujääk jõudis 2,6%ni SKTst ja riigivõlg moodustas 54,8% SKTst. Töötus on endiselt kõrge – keskmiselt 13,4% töøjõust.

7.7. Lõuna-Aafrika

Lõuna-Aafrikas ulatus SKT aastane (tegelik) kasv 2006. aastal 5,0%ni, 2005. aastal oli see 5,1%. Eeldatakse, et kasv jõuab 2007. aastal 5% lähedale. 2006. aastal tõstis keskpank refinantseerimise määra 7,0 protsendilt 9,0 protsendile, et hoida inflatsiooni vahemikus 3–6%. Jooksevkonto puudujääk suurenes 2006. aastal 5,6%ni SKTst, 2005. aastal oli see 3,8%. Eeldatakse, et see püsib 2007. aastal ligikaudu 5,0% piires. Välismaised otseinvesteeringud ja muud sissetulevad kapitalivood (portfelliinvesteeringud) kaaluvad jooksevkonto puudujäägi üles ja enamgi veel. Selle tagajärjel suurenevad kulla ja välisvaluuta puhasreservid, ulatudes koguimpordi 3–4 kuu mahuni. Välisvõlg ametlikele võlausaldajatele langes 2006. aastal 2,0%ni SKTst – Saharast lõuna poole jääva Aafrika madalaim näitaja (keskmiselt 16%) – ning 2007. aastal on oodata selle langemist 1,9% tasemele. Valitsemissektori eelarve puudujääk püsis kahel viimasel aastal 0,4% SKTst ning 2007. aastal oodatakse selle muutumist napiks ülejäägiks (0,3%). Lõuna-Aafrika Vabariik on keskmiste sissetulekutega

arenev turumajandus, kus teenused moodustavad ligi kaks kolmandikku riigi majandusest, samas kui eksport tugineb enamjaolt kaevandamisele. Olulisemateks riskideks on kapitali sissevoolu (portfelliinvesteeringud) ebastabiilsus, ekspordikaupade hinnašokid ning sisepinged, mis tulenevad kõrgest töötuse määrast, suurest ebavõrdsusest, HIV/AIDSi esinemissagedusest ja kuritegevusest.

7.8. Liibanon

Sõjaline konflikt põhjustas **Liibanoni** majanduses väga tõsise šoki. 2006. aastal langes riigi SKT reaalselt 5%, avaliku sektori eelarvepuudujääk peaaegu kahekordistus võrreldes 2005. aastaga, jõudes 14%ni SKTst, ning valitsemissektori võlg suurenes rekordilisele tasemele 190% SKTst. Töötuse kohta puuduvad praegu statistilised andmed. Inflatsioon on mõõdukas – aastane kasvumäär 5%. Liibanon on endiselt üks suurimates võlgades olevaid riike maailmas. Laenude jätkusuutlikkus on tõsises ohus seoses tungiva ülesehitusvajadusega pärast 2006. aasta sõda ja poliitilise ebastabiilsusega, mis on tingitud üksmeele puudumisest vajalike reformide suhtes.

7.9. Jordaania

Jordaania majandus jätkas 2006. aastal tugevat kasvu; reaalse SKT kasv on hinnanguliselt 6% (2005. aastal 7,2%). Remiteerimiste kõrge tase ja teenindussektori aktiivsus hoogustasid eratarbimist. Töötuse määr langes 2006. aastal 13,9%ni (2005. aastal 14,8%). 2006. aastal kerkis inflatsioon naftahinna subsiidiumide kärpimise järel 6,3%ni (2005. aastal 3,8%). Ametiasutused on 2005. ja 2006. aastal tõhustanud riigieelarve kohandamist, lähtudes strateegiast, mille keskmeks on kütusesubsidiidiumide kaotamine ja kulude piirangu säilitamine. Tänu neile pingutustele langes eelarvepuudujääk (v.a toetused) 7,5%ni SKTst (2005. aastal oli see 10% SKTst). Väline jooksevkonto puudujääk (koos toetustega) langes 2006. aastal mõnevõrra: 2005. aasta 17,8% tasemelt 16%ni SKTst (võrreldes 2003. aasta 11,6% ülejäägiga). Kaupade eksport kasvas jätkuvalt jõudsalt. Kaubandusbilansi puudujääk langes: 2005. aastal oli see 47% SKTst, 2006. aastal 37,1% SKTst. Jooksevkonto puudujääki rahastasid endiselt erakordselt kõrge kapitali sissevool, sealhulgas välismaised otseinvesteeringud, remiteerimised ning portfelliinvesteeringute juurdevool.

7.10. Serbia ja Montenegro

Serbias ulatus SKT (tegelik) aastane kasv 2005. aastal 6,3%ni. 2006. aasta esimeses kvartalis jätkus kasv samal 6,3% tasemel. Jooksevkonto puudujääk jõudis 2005. aastal 9,8%ni SKTst. 2006. aasta jooksul kasvas see veelgi. Välismaiste otseste brutoinvesteeringute juurdevool ulatus 2005. aastal 6,1%ni SKTst ning riigi välisvõlg oli 2006. aasta juuli lõpus 66% SKTst. Riigivõlg vähenes pärast Pariisi Klubi 600 miljoni euro suuruse võla mahakandmist seoses Rahvusvahelise Valuutafondi hiljutise programmi eduka lõpuleviimisega 2006. aasta veebruaris.

Montenegros ulatus SKT (tegelik) aastane kasv 2005. aastal 4,1%ni. 2006. aasta esimesel poolel kiirenes kasv 6,5%ni. Jooksevkonto puudujääk oli 2005. aastal 12,2% SKTst. 2006. aasta jooksul kasvas see veelgi. Välismaiste otseste brutoinvesteeringute juurdevool ulatus 2005. aastal 22,8%ni SKTst ning riigi välisvõlg oli 2005. aasta lõpus 42,6% SKTst.

2006. aasta juulis, pärast Montenegro iseseisvuse väljakuulutamist, sõlmisid Serbia Vabariik ja Montenegro Vabariik omavahelise kokkuleppe finantsõiguste ja -kohustuste jagamise kohta pärast Serbia saamist endise liitriigi õigusjärglaseks.

7.11. Ukraina

Ukraina SKT reaalne kasv oli umbes 7% (2005. aastal 2,6%). Jooksevkonto muutus negatiivseks, olles eelmise aasta 3% ülejäägiga võrreldes 1,5% SKTst, ajendiks tugev impordinõudlus ja kõrgemad energia impordihinnad, kuid ka kõikumised teraseturgudel (Ukraina peamine ekspordisektor, mis moodustab 40% kogueksportist). Ukraina riigi välisvõlg langes ligikaudu 12%ni SKTst (2005. aastal 15,3%), samas kui erasektori parem juurdepääs välismaistele kapitaliturgudele suurendas koguvälisvõla ligi 50%ni SKTst. Aastane inflatsioon ulatus 2006. aasta detsembris 11,6%ni, mis tulenes osaliselt energia kõrgematest impordihindadest. Peamised riskid on endiselt seotud rahutu poliitilise olukorra ja sellest tingitud järjekindluse puudumisega poliitika kujundamisel. Augustis kinnitas Standard & Poors Ukraina riigi pikaajalist krediitireitingut BB-, mida toetas eelkõige madal võlatase.